

ՃԱՆԱԶԵՆՔ ՄԵՐ ՄԵԾԵՐԻՆ

**Արամ Ավիսանյան
(1908 - 1978)**

**Արամ Ավիսանյան
(1902 - 1970)**

20-րդ դարը գիտության և տեխնիկայի զարգացման մի ունիկալ ժամանակաշրջան էր, երբ նոր գիտական տեսությունները մեկը մյուսին էին հաջորդում և հեղափոխական փոփոխության ենթարկում աշխարհի, դասական ֆիզիկայի հիմքի վրա ձևավորված, գիտական պատկերը: Նոր տեխնիկական սարքերի շնորհիվ գիտնականներն ուսումնասիրում էին միկրոաշխարհը, իսկ հզոր աստղադիտակները օգնում էին թափանցել մեգաաշխարհ՝ գնահատելու համար տիեզերքի սահմաններն ու առաջացման մեխանիզմները:

Այդ փոթորկուն ժամանակաշրջանում էին ապրում ու գիտական գործունեություն ծավալում հայազգի երկու եղբայր ֆիզիկոսները՝ Արամ Ավիսանյանները: Նրանք ակտիվորեն աշխատում էին միջուկային ֆիզիկայի, տարրական մասնիկների ֆիզիկայի և տիեզերական ճառագայթների հետազոտության ոլորտներում: Նրանց հետազոտությունները մեծապես նպաստել են ժամանակակից ֆիզիկայի զարգացմանը և մեծ ճանաչում ապահովել գիտական աշխարհում: Եղբայրները զբաղվել են նաև արագացուցիչների սրելոման տեսական ու գործնական հարցերով, այդ ոլորտներում կատարել բազմաթիվ խոշոր հայտնագործություններ: Արամ Ավիսանյանը միջուկային ֆիզիկայի Խորհրդային դպրոցի և ԽՍՀՄ-ում տարրական մասնիկների արագացուցիչի սրելոման հիմնադիրներից է: Նա Իգոր Կուրչատովի հետ մասնակցել է նաև ԽՍՀՄ-ում առաջին արտմային ռումբի սրելոման աշխատանքներին:

Աբրահամ Ալիխանյանը գործուն մասնակցություն է ունեցել Խորհրդային միության առաջին միջուկային ռեակտորի կառուցման մեջ: Նա նաև հիմնադրել է Մոսկվայի տեխսական և փորձարարական ֆիզիկայի ինստիտուտը: Երկու եղբայրներով հիմնել են Հայաստանի գիտությունների ակադեմիան:

Նրանք ոչ միայն տաղանդավոր ֆիզիկոսներ էին, այլ նաև իսկական մրավորականներ: Աշխատելով Հայաստանից դուրս՝ Լենինգրադում (այժմ՝ Սանկտ-Պետերբուրգ) նրանք երբեք չմոռացան իրենց արմատները: Նրանք հայ էին և իրենց հայանպասք աշխատանքով դա ապացուցեցին: Լինելով հասարակական կյանքի ակտիվ մասնակիցներ նրանք մեծ ներդրում ունեցան Հայաստանի գիտության և կրթության զարգացման գործում:

1943 թվականին նրանց նախաձեռնությամբ հիմնադրվեց Երևանի ֆիզիկայի ինստիտուտը, որը հիմա Աբրահամ Ալիխանյանի անունն է կրում:

Եղբայրների համատեղ ջանքերով Արագած լեռան վրա հիմնադրվեց Տիեզերական ճառագայթների հետազոտական ինստիտուտը, որը շուտով դարձավ ամբողջ աշխարհին հայտնի գիտական կենտրոն:

1960-ականներին Արյես Ալիխանյանի ջանքերով Երևանում կառուցվեց հայտնի էլեկտրոնային օղակաձև արագացուցիչը՝ ԱՐՈՒՍ-ը, որն իր մեծությամբ երկրորդն էր աշխարհում: Այն սկսեց աշխատել 1967 թվականին և հնարավորություն տվեց ուսումնասիրել մեծ էներգիայով տարրական մասնիկների հատկությունները: ԱՐՈՒՍ-ը «Արմյանսկի ոսկորիպել»՝ «Հայկական արագացուցիչ» բառակապակցության հապավումն է:

Երևանի փողոցներից մեկը կոչվել է Ալիխանյան եղբայրների անունով, իսկ Երևանի պետական համալսարանում սահմանված է նրանց անվամբ կրթաթոշակ:

Արյես Ալիխանյանի կյանքի մասին է պատմում «Բարև, ես եմ» կինոնկարը, որտեղ գլխավոր դերը խաղում է Արմեն Զիգարխանյանը:

Ալիխանյան եղբայրների կյանքի և գիտական գործունեության փորձը ցույց տվեց, որ մենք, փոքրաթիվ ժողովուրդ լինելով ի վիճակի ենք աշխարհին տալ առաջնակարգ գիտնականներ, մեծ ներդրում ունենալ համաշխարհային գիտության մեջ: Նման բարձունքի կարելի է հասնել համառ աշխատանքով, ապագայի հանդեպ լուսավոր հավատով և վառ հայրենասիրությամբ: